

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті викладено результати дослідження можливості використання сучасних інформаційних технологій у процесі формування іншомовної компетентності майбутніх викладачів вищої школи. Встановлено, що використання у навчальному процесі з іноземних мов навчальних ресурсів мережі Інтернет, різноманітних мультимедійних навчальних програм, навчальних віртуальних турів, виконання завдань веб-квестів або створення веб-проектів самими студентами створює умови для автентичного спілкування. Залучення студентів до вирішення ширшого кола реалістичних, цікавих і таких, що мають риси вирішення завдань, сприяє формуванню у них вміння спонтанно й адекватно реагувати на них, стимулює до створення оригінальних висловлювань іноземною мовою, що вивчається.

Ключові слова: сучасні інформаційні технології, комунікативна компетенція, мультимедійна навчальна програма, навчальний віртуальний тур, веб-квест, веб-проект, Інтернет-ресурси.

The use of modern informational technologies in the process of formation of future teacher's foreign competence of high school

Annotation. The article contains the results of the research on using modern information technologies in developing the foreign competence of future teachers of high school. It was established that using Internet teaching resources, various multimedia educational programs, educational virtual tours, doing Web quests tasks or creating Web projects by students themselves while learning foreign languages, creates conditions for authentic communication. Engaging students in solving wide range of realistic, interesting and resolvable tasks encourages the development of spontaneous and adequate response to them, stimulates creating of original phrases in foreign languages being learned.

Key words: modern information technologies, communicative competence, multimedia educational program, educational virtual tour, Web quest, Web project, Internet resources.

Постановка проблеми. В умовах інформаційного суспільства підвищується значимість вивчення іноземних мов, зростає попит на оволодіння ними, має місце вплив на зміст, завдання і динаміку навчання. Головна мета навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах полягає у формуванні іншомовної компетентності, підґрунтям для якої є комунікативні уміння, сформовані на основі мовних знань і навичок. У зв'язку з цим перед національною системою освіти стоїть важливе завдання – впровадження сучасних інформаційних технологій з метою підвищення рівня ефективності навчально-виховного процесу і створення умов, які забезпечать входження особистості до іншомовного соціуму та сприятимуть її соціалізації у новому для неї суспільстві.

Аналіз попередніх досліджень. Проблему використання інформаційних технологій у навчальному процесі вищої школи взагалі та у процесі

навчання іноземних мов, зокрема, досліджують М. Ляховицький [Ляховицький : 1981], І. Підласий [Підласий : 1998], І. Дичківська [Дичківська : 2004], С. Шихальова [Шихальова : 2002], Л. Калініна [Калініна : 1985] та інші. Науковці вважають, що нові комп'ютерні технології є ефективним засобом освіти, в якому змодельовані всі аспекти процесу навчання – від методичного до презентаційного.

Мета статті – дослідити можливості використання сучасних інформаційних технологій у процесі навчання іноземних мов вищої школі з метою формування іншомовної компетентності майбутніх викладачів.

Виклад основного матеріалу. Зростаюча потреба суспільства у спеціалістах, які володіють іноземною мовою у професійній діяльності та побуті, сприяла пошуку нових конструктивних методів і прийомів оптимізації й інтенсифікації навчання іноземних мов, здобуття нових знань й

удосконалення рівня мовної та мовленнєвої підготовки випускників вищих навчальних закладів. Епоха сьогодення характеризується використанням у процесі формування комунікативних умінь і навичок різноманітних мультимедійних навчальних програм. Термін *мультимедійна навчальна програма* позначає комп'ютерну програму, що використовує текст, звук, колір, графіку і рух. Використання динамічних мультимедійних засобів навчання дозволяє, за відсутності природного мовного середовища, створити умови, максимально наближені до реального процесу сприйняття іншомовного мовлення. Існуючі у наш час мультимедійні програми дають можливість організувати індивідуальну навчальну діяльність студентів. У ході навчання аудіювання кожен студент отримує можливість слухати іншомовне мовлення, розуміння і запам'ятовування якого полегшується наявністю ілюстрацій, таблиць, схем, малюнків, елементів анімації та звуковим супроводом. Навчальний процес з іноземних мов орієнтований на формування комунікативної компетенції студентів, складовою якої є іншомовна компетенція у говорінні. У цьому плані, матеріали розміщені в Інтернет - мережі повністю відповідають завданням навчання мови, оскільки сама вона є засобом комунікації і жвавого ситуативного спілкування. Інтернет не просто дозволяє стимулювати ситуацію спілкування на занятті, але й пропонує жвавий і актуальний діалог із носіями мови і представниками інших культур [1, с. 351].

Спілкуючись у справжньому мовному середовищі, забезпеченому Інтернет, студенти потрапляють в автентичні життєві ситуації. Залучені до вирішення широкого кола значимих, реалістичних, цікавих і таких, що мають риси вирішення завдань, вони вчаться спонтанно й адекватно реагувати на них, що стимулює створення оригінальних висловлювань.

Оволодіти комунікативною компетенцією іноземною мовою, перебуваючи поза межами країни, мова якої вивчається дуже складно. З цією метою можна використовувати *навчальні віртуальні тури*, які сприяють реалізації вимог комунікативної методики – представити процес вивчення мови як осягнення іншомовної дійсності.

Віртуальний тур – мультимедійний спосіб подання оточуючого людину простору. Він дозволяє здійснювати захоплюючі віртуальні екскурсії і створює у глядача повну ілюзію присутності, оскільки має риси інтерактивності. З метою розвитку мовленнєвої компетенції у говорінні, можна запропонувати студентам взяти участь у такій подорожі в якості туриста або гіда; дати відповіді на запитання своїх товаришів по групі; скласти діалоги та розповіді за побаченим сюжетом тощо. Інформаційна система Інтернет дає можливість своїм користувачам використовувати різноманітну інформацію, що надається у World Wide Web: *електронна пошта* (e-

mail); *пошукові системи* (Wikipedia, Wikimedia, Google, Galaxy, Alta Vista, HotBob, Open Text, WebCrawler); *телеконференції* (usenet); *відеоконференції*; *доступ до інформаційних ресурсів новин*; *розмови у мережі* (Chat) – текстові і голосові; *можливість публікації власної інформації*, *створення домашньої сторінки* (homepage) та її розміщення на Web- сервері тощо.

Використання Інтернет-ресурсів на заняттях з іноземних мов у плані формування комунікативної і міжкультурної компетенції, яка неможлива без практики спілкування, просто неоціненне: віртуальне середовище Інтернет дозволяє вийти за часові і просторові межі, надаючи своїм користувачам можливість автентичного спілкування з реальними співбесідниками на актуальну тематику. Проте Інтернет є лише допоміжним технічним засобом навчання, який необхідно грамотно інтегрувати у навчальний процес з метою досягнення оптимальних результатів. Читання іноземною мовою як комунікативне вміння й ефективний засіб комунікації є поряд з усним мовленням важливим видом мовленнєвої діяльності та найбільш розповсюдженим способом іноземного спілкування, яким студенти зобов'язані оволодіти згідно з вимогами чинної програми з іноземних мов. Як свідчать дані наукових досліджень, читання – це інтерактивний процес. Інтерактивний підхід до навчання читання ґрунтується на двох концепціях взаємодії, двох типів пізнавальних умінь, відомих як ідентифікація та інтерпретація. Процес навчання активного читання повинен бути ретельно спланований викладачем, до обов'язків якого входить: виявлення того, що студенти здатні виконати самостійно і що їм не під силу, а також вироблення програми, орієнтованої на здобуття ними необхідних навичок; відбір відповідних текстів для організації роботи; відбір і складання завдань для розвитку необхідних навичок; підготовка групи до виконання поставлених завдань; переконаність у тому, що кожний працює продуктивно і докладає максимум зусиль для виконання поставленого завдання; мотивація студентів до отримання найкращих результатів; переконаність у тому, що кожен студент групи покращує свої навички та вміння відповідно до його здібностей. Незважаючи на різноманітність форм подання інформації в Інтернеті (формат відео, аудіо тощо), читання у мережі є основною формою роботи над інформацією, оскільки більшість її подано у вигляді текстових документів. У зв'язку з вище зазначеним, Інтернет найчастіше використовується викладачем для розвитку у студентів вміння читати. Сайти, що включають тексти, до того ж, яскраво оформлені візуальними опорами, що полегшує їх сприйняття. У зв'язку зі зростанням кількості інформації, розміщеної у мережі Інтернет, необхідно формувати у студентів навички критичного читання для ознайомлення з нею, оскільки: зміст викладеної

інформації не завжди редагований, як це буває з опублікованими текстами; деякі сайти оформлені у незручній для пошуку потрібної інформації формі; часто назва сайту не відображає істинного змісту розміщеної інформації.

Інформаційні ресурси Інтернет-мережі містять текстовий, аудіо- та відеоматеріал за різноманітною тематикою англійською, німецькою, французькою та іншими мовами. Його можна використовувати як текстовий автентичний матеріал для навчання різних видів читання. Так, на просунутому етапі навчання з метою формування навичок переглядового, пошукового й ознайомлювального читання можна використовувати офіційні сайти таких відомих газет: Washingtonpost www.washingtonpost.com; BBC www.bbc.co.uk.worldservice тощо. На цих сайтах можна не лише прочитати статті, але й прослухати новини зі звуковим і відео супроводом [4, с. 343].

Переваги такого роду роботи полягають у повній задіяності групи у навчальній діяльності у поєднанні з диференціацією завдань: сильніші студенти можуть зайнятися вивченням трудніших у мовному плані статей, а слабші – опанувати щось легше. Виконання подібних завдань сприяє не лише формуванню навичок читання, а й говоріння та поповненню словникового запасу студентів. З цієї метою їм можна запропонувати укласти словникові статті, спираючись на прочитану інформацію. Можливе також удосконалення граматичних навичок завдяки опрацюванню граматичного матеріалу, що міститься у прочитаних статтях.

У результаті цієї діяльності студенти мають можливість створити власні веб-сторінки, присвячені конкретній події, на якій варто спробувати дати нейтральне висвітлення проблеми, ґрунтуючись на аналізі інформації різноманітних агентств новин.

З метою розвитку міжкультурної компетенції, доцільно провести дослідження статей на певну тематику тільки одного агентства новин впродовж тривалого відрізка часу, що дозволить не лише досконало вивчити проблему і визначити позицію країни до досліджуваної проблеми, а й виявити підґрунтя такої точки зору і спрогнозувати подальший розвиток подій.

Як підсумок можна організувати телеконференцію або дискусію, у ході якої робота кожного студента чи групи буде окремою секцією висвітлення досліджуваної проблеми. Поділившись отриманими результатами і звівши їх воедино, студенти матимуть багатогранну картину подій, яка дозволить їм зрозуміти причини їх виникнення і, можливо, націлить на пошук оптимального вирішення проблеми, що склалася.

Якщо доступ до мережі Інтернет є стабільним, заняття з використанням його ресурсів можна проводити шляхом прямого включення. У разі неякісного зв'язку, можна попередньо записати інформацію на електронні носії, а потім

використовувати її у ході занять. Заняття з використанням Інтернет-технологій має таку структуру: підготовчий етап; робота в режимі online; робота у режимі offline. Підготовчий етап спрямований на ознайомлення студентів із темою заняття, зняття технічних труднощів, що можуть виникнути у ході роботи в Інтернет-мережі. Робота в режимі online виконання студентами поставленого завдання шляхом пошуку інформації в мережі. Основним видом діяльності на даному етапі, є виконання завдань *веб-квестів* або створення *веб-проектів* самими студентами. Робота в режимі offline проводиться на основі матеріалів, які були знайдені у ході роботи в режимі online. Студенти обговорюють знайдену інформацію або виконують завдання, використовуючи знайдений матеріал.

Освітній веб-квест – це сайт в Інтернеті, з яким працюють студенти, виконуючи те чи інше навчальне завдання. Такі веб-квести розробляються з метою максимальної інтеграції Інтернету у навчальні предмети на різних рівнях навчання. Вони можуть охоплювати окрему проблему, навчальний предмет, тему тощо. Є два типи веб-квестів: для короткочасної (два-три заняття) і тривалої роботи (семестр або навчальний рік). Результатом роботи з веб-квестом повинна стати публікація робіт студентів у вигляді веб-сторінок і веб-сайтів.

Веб-квест повинен мати чіткий вступ, в якому описані головні ролі учасників або його сценарій, попередній план роботи, огляд усього квесту.

Основне завдання повинне бути зрозумілим, цікавим і мати риси вирішення.

Підсумковий результат самостійної роботи повинен бути чітко визначеним (наприклад, знайти відповіді на серію запитань; розв'язати проблему; визначити позицію, яка повинна бути захищеною; подати результати виконаної діяльності, виходячи із зібраної інформації тощо). Список інформаційних ресурсів (в електронному вигляді – на компакт-дисках, відео- та аудіо-носіях, на паперових носіях, посилання на ресурси в Інтернет-мережі, адреси веб-сайтів за темою), необхідних для виконання завдання повинен бути анотованим.

Робота над квестом складається з кількох етапів. У ході *початкового етапу* студенти ознайомлюються з основними поняттями з обраної теми, матеріалами аналогічних проектів, розподіляють ролі у команді.

Рольовий етап – індивідуальна робота членів команди на загальний результат. У відповідності до обраних ролей, учасники виконують завдання. У ході роботи над веб-квестом має місце взаємне навчання студентів умінням роботи з комп'ютерними програмами в Інтернет-мережі. Команда спільно підводить підсумки виконання кожного завдання, учасники обмінюються матеріалами для досягнення спільної мети – створення сайту.

У ході *заключного етапу* команда разом

працює під керівництвом викладача, відчуваючи відповідальність за опубліковані в Інтернет-мережі результати дослідження, у відповідності до яких формуються висновки і пропозиції. Проводиться конкурс виконаних робіт, в ході якого оцінюється розуміння завдання, достовірність використаної інформації, її відношення до заданої теми, критичний аналіз, логічність, структурованість інформації, підходи до вирішення проблеми, індивідуальність, професіоналізм представлення отриманих результатів. Оцінювання проводиться викладачами спільно зі студентами шляхом обговорення або інтерактивного голосування.

Розміщення веб-квестів у мережі дозволяє значно підвищити мотивацію студентів на досягнення найкращих навчальних результатів [2, с. 198].

Використання комп'ютера у процесі навчання читання дає можливість: сформувати у студентів навички техніки читання вголос; техніки читання за рахунок використання прийомів варіювання поля сприйняття і темпу пред'явлення тексту, зміни розташування тексту тощо; закріпити рецептивні лексичні і граматичні навички читання; сформувати навички переглядового, пошукового й ознайомлювального читання; оволодіти уміннями видобувати з тексту смислову інформацію різного роду (основну, другорядну, уточнюючу тощо); навчити їх різним видам аналізу тексту; сформувати уміння самостійно долати мовні труднощі; отримувати довідково-інформаційну підтримку шляхом використання автоматизованих словників та електронних енциклопедій, що надають мовну або екстралінгвістичну інформацію.

Розпочинаючи роботу над формуванням навичок вільного письма, слід пояснити студентам, які стилі письмових робіт існують, і навчити їх продукувати найпростіші тексти у певних форматах. Щоб цей вид діяльності приносив позитивні результати, слід ознайомити студентів із правилами написання різних видів письмових робіт та їх структурою, а також вивчити з ними формули, якими розпочинається та закінчується офіційний та дружній лист.

З метою формування навичок писемного мовлення, викладач може запропонувати студентам спробувати себе у ролі поставників інформації на відкритий форум *The young voices of the world* (<<http://www1.fukuimed.ac.jp/kuzuryu/>>), який є

сайтом, де всі бажаючі можуть розмістити свої роботи, зробивши їх надбанням багато мільйонної аудиторії і виставивши на обговорення власну думку. Кожна робота супроводжується електронною адресою її автора, що дозволяє здійснювати зворотний зв'язок й організувати дискусію [3, с. 144].

Спілкування у віртуальній реальності можна організувати також за допомогою електронної пошти, яку доцільно використати для оволодіння студентами навичками писемного мовлення. Це може бути: дружня переписка із закордонними ровесниками; участь в E-mail Project, що періодично організовується на різних освітніх сайтах.

Проаналізувавши особливості використання комп'ютерних технологій у формуванні іншомовної компетенції у письмі, можна зробити висновок, що найкращих результатів можна досягти за рахунок надання студентам можливості самим обирати тему для обговорення; присутність реальних співбесідників забезпечує підвищення якості письмових робіт – мовлення стає виразнішим і аргументованим; змінюється процес письма – більше уваги приділяється редагуванню виконаних робіт і виправленню допущених помилок; використання e-mail у навчальному процесі підвищує інтерес до процесу вивчення мови.

Висновок. У ХХІ столітті інтенсифікація і модернізація навчання вимагає впровадження у навчальний процес таких інноваційних технологій, які мають на меті творче формування іншомовної компетентності майбутніх викладачів вищої школи. Такими інноваційними технологіями є: різноманітні мультимедійні навчальні програми, навчальні віртуальні тури, які сприяють реалізації вимог комунікативної методики, занурення в іншомовну культуру шляхом використання Інтернет-ресурсів, навчання у співпраці, інформаційно-комунікативні й особистісно-орієнтовані технології тощо. Сучасні інформаційні технології мають бути ефективним інструментом, який полегшить процес засвоєння знань, зробить навчання інтерактивним, комунікативно спрямованим, цікавим, наочним, індивідуальним. Перспектива подальших розвідок полягає у можливості дослідження проблеми використання інформаційних технологій у процесі формування мовної компетенції студентів [5, с. 27-28].

Література:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / Ілона Миколаївна Дичківська. – К. : Академвидав, 2004.
2. Калинина Л. В. Использование звукозаписи при обучении диалогической устной речи в аудиторной работе на старшем этапе языкового ВУЗа: дисс... канд. пед. наук : 13.00.02 / Лариса Вадимовна Калинина. – К., 1985.
3. Ляховицкий М. В. Технические средства в обучении иностранным языкам / Михаил Васильевич Ляховицкий. – М.: Просвещение, 1981.
4. Підласий І. П. Діагностика та експертиза педагогічних проектів: [Навчальний посібник] / Іван Павлович Підласий. – К. : Україна, 1998.
5. Шихальова С. В. Впровадження нових інформаційних технологій у процес вивчення іноземних мов / С. В.